

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04 UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
ZESPÓŁ REALIZACJI 00 - 503 W A R S Z A W A
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17 TELEFAX 629 - 40 - 89
INTERNET: <http://www.korpo.pol.pl/cbos> E-mail: cbos@pol.pl

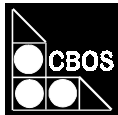
BS/8/8/98

OCENY ROKU '97 I PROGNOZY NA ROK '98

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, STYCZEŃ '98

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

OCENY ROKU '97 I PROGNOZY NA ROK '98

- Oceny roku '97, odnoszące się do sfery życia osobistego i rodzinnego, okazały się najlepsze w całym ostatnim ośmioleciu (od roku '89).
- Gorzej niż rok temu badani ocenili sytuację w Polsce (wzrost ocen negatywnych o 9 punktów, spadek pozytywnych o 3 punkty) oraz - w mniejszym stopniu - w swoich zakładach pracy.
- W minionym roku ponad połowa badanych (59%) przeczytała co najmniej jedną książkę dla przyjemności, co czwarty respondent (25%) był przynajmniej raz w kinie, a więcej niż co czwarty - na imprezie sportowej i z rodziną w restauracji (po 27%).
- W roku '97 co trzeci Polak zadłużył się u znajomych, a niemal co drugi nie czuł się bezpiecznie na ulicy. Od wielu lat nie zmienia się liczba okradzionych - rokrocznie doświadczają tego co dziesiąty ankietowany.
- Prognozy na rok '98 okazały się znacznie bardziej pesymistyczne niż przed rokiem. Zmiany na gorsze w sprawach osobistych i rodzinnych obawia się jedna trzecia ankietowanych. Co czwarty Polak spodziewa się pogorszenia sytuacji w kraju i w swoich zakładach pracy. Znaczna część społeczeństwa uważa jednak, że bieżący rok będzie taki sam jak ubiegły, a mniej więcej jedna trzecia rozpoczyna go z nadzieją na poprawę.

Koniec roku jest okazją do podsumowań, dokonania bilansu zysków i strat, sukcesów i porażek zarówno w życiu prywatnym, jak i publicznym. Wzorem lat ubiegłych CBOS zwrócił się do badanych¹ z prośbą o ocenę roku '97 według pięciu kryteriów - w odniesieniu do spraw osobistych, rodzinnych, zawodowych, a także sytuacji kraju i świata. Zapytano również ankietowanych o ich prognozy w tych dziedzinach na rok '98.

JAKI BYŁ ROK '97

W porównaniu z rokiem '96, który w odczuciu Polaków był lepszy od poprzedniego², część ocen roku '97 utrzymała się na równie wysokim poziomie. Odnosi się to przede wszystkim do sfery życia osobistego i rodzinnego, których oceny okazały się obecnie najlepsze w całym ostatnim ośmioleciu, a więc od przełomowego dla Polski roku '89. Wyraźnie widać, że po kryzysowych dla spraw osobistych i rodzinnych latach '91 i '92 oceny tych dziedzin życia z roku na rok są coraz lepsze.

W minionym roku lepiej niż w '96 oceniono ponadto sytuację na świecie (wzrost ocen pozytywnych o 6 punktów, spadek negatywnych o 4 punkty). Warto zauważyć, że od roku '92, kiedy sytuację w świecie postrzegano najbardziej krytycznie, odnotowujemy stopniową poprawę tej oceny.

---

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (91) przeprowadzone w dniach 11-16 grudnia '97 na 1066-osobowej reprezentatywnej próbie losowej dorosłej ludności Polski.

² Por. komunikat CBOS „Ocena roku ubiegłego i prognozy na rok '97”, styczeń '97.

Gorsza niż rok wcześniej okazała się natomiast ogólna ocena sytuacji w Polsce (wzrost ocen negatywnych o 9 punktów, spadek pozytywnych o 3 punkty) oraz - w mniejszym stopniu - ocena sytuacji w zakładach pracy respondentów (spadek ocen pozytywnych o 4 punkty, wzrost negatywnych o 2 punkty). W obu tych dziedzinach po kryzysowych latach '91 i '92 oceny systematycznie się poprawiały i dopiero obecny rok przyniósł zahamowanie tej pozytywnej tendencji. Trzeba ponadto podkreślić, że od roku '93 spośród wszystkich wyróżnionych dziedzin najgorzej oceniana była sytuacja świata³, w tym roku jednak badani jeszcze bardziej krytycznie ocenili sytuację w kraju.

Tabela 1

w procentach

Oceny mijającego roku dotyczące spraw:	Wskazania respondentów pod koniec roku:									
	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
- osobistych										
pozytywna	46	42	36	22	20	23	26	36	42	45
ani dobra, ani zła	33	39	35	37	38	41	44	43	39	37
negatywna	21	18	28	41	41	36	29	20	18	18
Trudno powiedzieć	0	1	2	1	1	0	0	1	1	0
- rodzinnych										
pozytywna	42	42	33	18	17	18	22	34	41	43
ani dobra, ani zła	41	43	40	44	44	50	50	51	44	43
negatywna	16	14	25	36	38	32	27	14	14	14
Trudno powiedzieć	1	1	1	1	1	0	0	1	1	1
- zakładu pracy										
pozytywna	37	28	30	18	22	26	31	41	46	42
ani dobra, ani zła	37	35	23	21	32	33	36	35	31	32
negatywna	16	23	40	57	41	36	30	19	20	22
Trudno powiedzieć	9	13	6	3	5	5	4	5	3	4
- kraju										
pozytywna	12	62	27	12	9	14	17	28	34	31
ani dobra, ani zła	33	19	30	28	33	41	46	45	48	39
negatywna	49	13	32	53	53	36	26	18	12	21
Trudno powiedzieć	5	5	11	6	5	9	11	9	6	9
- świata										
pozytywna	50	61	37	22	12	12	14	20	24	30
ani dobra, ani zła	29	20	24	28	25	30	33	34	42	35
negatywna	7	6	17	33	50	41	37	29	21	17
Trudno powiedzieć	14	13	21	16	13	17	16	17	13	18

³ Ocena upływającego roku w odniesieniu do świata niezmiennie sprawia respondentom największą trudność.

Ocena roku '97 wyraźnie zależy od położenia społecznego badanych. Im wyższe mają wykształcenie i kwalifikacje zawodowe, im lepsza jest ich sytuacja materialna, a także im są młodszy i mieszkają w większej miejscowości, tym lepiej oceniają swoją sytuację osobistą, rodzinną, zawodową oraz ogólną sytuację kraju w minionym roku. Trudno określić wpływ tych cech na ocenę sytuacji w świecie, gdyż badani najstarsi, o najniższym statusie społecznym i materialnym, mieszkańcy wsi, a także kobiety mają duże trudności ze sformułowaniem swojej opinii w tej kwestii. Częściej niż pozostali nie potrafią oni również ocenić, jaki był upływający rok dla Polski.

Za pomyślny dla **spraw osobistych⁴ i rodzinnych** uznała miniony rok zdecydowana większość kadry kierowniczej i inteligencji, uczniów i studentów, prywatnych przedsiębiorców, pracowników umysłowych i fizyczno-umysłowych, osób z wyższym wykształceniem, najlepiej sytuowanych i najlepiej oceniających sytuację materialną swojej rodziny. Przeciwnego zdania byli natomiast najczęściej badani, którzy żyją w złych warunkach materialnych, mają najniższe dochody na osobę w rodzinie, podstawowe wykształcenie, nie pracują zawodowo (gospodynie domowe, renciści, emeryci, bezrobotni), a spośród aktywnych zawodowo - rolnicy i robotnicy niewykwalifikowani.

Sytuację swojego **zakładu pracy** w roku '97 niewątpliwie najlepiej oceniali prywatni przedsiębiorcy (66% ocen pozytywnych, 4% - negatywnych), a także osoby zadowolone ze swoich warunków materialnych, legitymujące się wyższym wykształceniem, o prawicowych poglądach politycznych. Zwraca uwagę natomiast wyjątkowo krytyczna ocena sytuacji własnych gospodarstw dokonana przez rolników (45% ocen negatywnych i tylko 16% - pozytywnych)⁵.

Za dobry **dla Polski** uznały miniony rok przede wszystkim osoby o najwyższym statusie społecznym i materialnym, mające wyższe wykształcenie i wysokie kwalifikacje zawodowe - kadra kierownicza i inteligencja, prywatni przedsiębiorcy, pracownicy umysłowi niższego szczebla, badani, których rodziny żyją w dobrych warunkach materialnych, mają najwyższe dochody na osobę, a także mieszkańcy wielkich miast. Są to głównie respondenci

---

⁴ Por. tabele aneksowe.

⁵ Por. komunikat CBOS „Nastroje społeczne w listopadzie”, grudzień '97.

zadowoleni zarówno ze swojego życia osobistego i rodzinnego, jak i z sytuacji w swoim zakładzie pracy, co niewątpliwie ma również wpływ na ich akceptację sytuacji w Polsce w ubiegłym roku. Zupełnie inaczej sytuację w kraju oceniają badani, których rodziny żyją w złych warunkach materialnych, respondenci osiągający najniższe dochody na osobę, z podstawowym wykształceniem, bezrobotni oraz rolnicy. W grupach tych krytycyzm wobec sytuacji w Polsce jest silniejszy niż u aprobata. Ocena taka jest wypadkową zarówno ich trudniejszego niż innych położenia społecznego, jak i współwystępującego z nim niezadowolenia z życia osobistego, rodzinnego i zawodowego.

ŻYCIE KULTURALNE I ROZRYWKA

Po odnotowanym w roku '96 wzroście aktywności kulturalnej i towarzyskiej, rok '97 przyniósł jej niewielki spadek. Nieco mniej osób przeczytało w minionym roku przynajmniej jedną książkę dla przyjemności, mniej też urządziło przyjęcie dla przyjaciół czy uczestniczyło w imprezie sportowej. Prawie nie zmienił się natomiast odsetek tych, którzy w ubiegłym roku byli na spektaklu teatralnym lub z rodziną w restauracji. Nieznacznie (na granicy istotności statystycznej) zwiększyła się jedynie grupa zwolenników kina. Warto zauważyć, że od roku '93, kiedy kino przeżywało kryzys swojej popularności, powoli, ale systematycznie rośnie społeczne zapotrzebowanie na tę formę rozrywki.

Tabela 2

w procentach

Czy w mijającym roku badani przynajmniej raz:	Wskazania badanych w latach							
	'88	'89	'90	'93	'94	'95	'96	'97
- byli w kinie	41	42	25	16	17	20	22	25
- byli w teatrze	13	18	13	8	10	11	13	14
- przeczytali książkę dla przyjemności	-	64	60	57	58	54	63	59
- byli na imprezie sportowej	26	26	23	23	24	27	30	27
- byli z rodziną w restauracji	22	22	22	20	20	26	29	27
- urządzili przyjęcie dla przyjaciół, znajomych	65	65	66	55	55	66	67	62

Spośród uwzględnionych przez nas rozrywek kulturalnych najbardziej popularne okazało się czytelnictwo **książek**. Przeczytanie w ubiegłym roku co najmniej jednej książki deklaruje ponad połowa Polaków (w tym jedna piąta przeczytała wiele książek, ponad jedna czwarta kilka, a co dziesiąty - jedną). Czytelnikami książek zdecydowanie najczęściej są przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji, ludzie z wyższym wykształceniem, a także najlepiej sytuowani oraz uczniowie i studenci. Warto ponadto podkreślić, że większymi miłośnikami książek są kobiety - przeczytanie wielu pozycji książkowych deklaruje ich dwa razy więcej niż mężczyzn. Odsetek czytelników wyraźnie maleje w grupach osób gorzej wykształconych, mających niższe kwalifikacje zawodowe, gorzej sytuowanych, zamieszkałych w mniejszych miejscowościach oraz będących w starszym wieku. Dla przykładu, ponad dwie trzecie rolników (69%) nie przeczytało w minionym roku ani jednej książki.

W ubiegłym roku co czwarty Polak był przynajmniej raz w **kinie**. Miłośnicy dziesiątej muzy to przede wszystkim ludzie młodzi, szczególnie uczniowie i studenci (89%). Z grona dorosłych najczęściej bywali w kinie przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji oraz prywatnych przedsiębiorców. Ogólnie biorąc, odsetek korzystających z tej formy rozrywki maleje wraz z wiekiem, wzrasta natomiast w grupach osób lepiej wykształconych, żyjących w lepszych warunkach materialnych, zamieszkałych w większych miastach (powyżej 20 tys. mieszkańców), gdzie jest większy wybór kin i bardziej urozmaicony repertuar.

Do najbardziej elitarnych form rozrywki należy **teatr**. Na spektaklu teatralnym przynajmniej raz był w ubiegłym roku co siódmy Polak; najczęściej - osoby z wyższym wykształceniem, kadra kierownicza i inteligencja (ponad 50%). Częściej niż inni bywali w teatrze także uczniowie i studenci, prywatni przedsiębiorcy, ludzie najlepiej sytuowani (około 30%), mieszkańcy miast liczących powyżej 100 tys. ludności (około 25%). Zrozumiałe, że uczestnictwo w życiu teatralnym wyraźnie maleje w środowiskach wiejskich, małomiasteczkowych i miast średniej wielkości, gdzie na ogół nie ma teatrów. Jednocześnie wzrasta ono wyraźnie wśród osób lepiej wykształconych, żyjących w lepszych warunkach materialnych. Należy jednak podkreślić, że o uczestnictwie w życiu teatralnym decyduje przede wszystkim wyższe wykształcenie, przynależność do kadry kierowniczej i inteligencji, a więc obowiązujący w tym środowisku wzór „człowieka kulturalnego”, który powinien bywać w teatrze.

W **impresach sportowych** brała udział w minionym roku ponad jedna czwarta Polaków. Zdecydowanie największym zainteresowaniem cieszyły się one wśród uczniów i studentów (54%). Udział w nich wyraźnie maleje wraz z wiekiem, wiąże się ponadto z sytuacją materialną rodzin - im bardziej badani są z niej zadowoleni, tym częściej aktywnie interesują się sportem. Pozostałe czynniki statusu nie różnicują w sposób systematyczny zachowań w tej sferze.

Zaproszenie rodziny do **restauracji** zdarzało się Polakom w ubiegłym roku mniej więcej tak samo często jak wyprawa do kina lub udział w imprezie sportowej - ponad jedna czwarta z nich przynajmniej raz spędziła w ten sposób czas (w tym niemal jedna piąta była w restauracji kilka razy). W tej dziedzinie odnotowujemy jednak bardzo silne zróżnicowania między grupami znajdującymi się w odmiennym położeniu społecznym. Zdecydowanie najczęściej bywali w restauracji przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji (67%), prywatnych przedsiębiorców (60%), osób z wyższym wykształceniem (62%). Odsetek rodzin odwiedzających restauracje systematycznie maleje w grupach mających niższe wykształcenie i kwalifikacje zawodowe, gorzej sytuowanych i mniej zadowolonych z warunków materialnych swoich rodzin, zamieszkałych w mniejszych miejscowościach, będących w starszym wieku.

Najbardziej popularną, spośród uwzględnionych w tym badaniu, formą aktywności jest **organizowanie przyjęć** dla przyjaciół, znajomych. Niemal dwie trzecie Polaków co najmniej raz zaprosiło w ubiegłym roku gości na tego typu spotkanie. W tej dziedzinie odnotowujemy jednak również wyraźne zróżnicowania. Zdecydowanie najczęściej urządzali przyjęcia przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji (89%), pracowników umysłowych niższego szczebla (81%) oraz osoby legitymujące się wyższym wykształceniem (85%). Odsetek badanych, którzy podtrzymywali w ten sposób więzi towarzyskie, wyraźnie maleje w grupach mających niższe wykształcenie i kwalifikacje zawodowe, gorzej sytuowanych, mniej zadowolonych ze swoich warunków materialnych, a także starszych. Dla przykładu, wśród osób z wykształceniem podstawowym, a także najstarszych, w wieku powyżej 65 lat, niemal dwie trzecie ani razu nie zaprosiło w ubiegłym roku przyjaciół na przyjęcie. Można jednak przypuszczać, że życie towarzyskie respondentów należących do grup o niższym statusie

społecznym i ekonomicznym nie jest mniej intensywne, lecz przybiera inne formy niż „przyjęcie” i dlatego nie zostało uchwycone w omawianym badaniu.

Uzyskany obraz aktywności pozazawodowej Polaków w roku '97, choć fragmentaryczny, zwraca uwagę na występujące w naszym społeczeństwie zróżnicowanie szans uczestnictwa w życiu kulturalnym i w innych formach rozrywki, które współtworzą wraz z innymi czynnikami style życia⁶. Położenie społeczne i materialne ludzi, które w dużej mierze decyduje o ich stylach życia, również tą drogą kształtuje ocenę rzeczywistości. Miniony rok pozytywnie oceniany jest przez grupy lepiej wykształcone, o wyższych kwalifikacjach zawodowych i lepiej sytuowane, a zarazem częściej niż inne uczestniczące w życiu kulturalnym i innych formach rozrywki, negatywnie zaś - przez grupy upośledzone społecznie i materialnie, których udział w życiu kulturalnym i towarzyskim jest stosunkowo niewielki. Na ocenę roku '97 zapewne mają wpływ również inne wydarzenia i sprawy życia codziennego, o które co roku pytamy badanych.

WYDARZENIA I SPRAWY ŻYCIA CODZIENNEGO

Niemal w każdym z wymienionych aspektów życia codziennego miniony rok okazał się taki sam jak poprzedni. Nieznacznie wzrosło tylko poczucie zagrożenia osobistego (o 3 punkty, a więc na granicy istotności statystycznej) - na brak bezpieczeństwa na ulicy skarży się obecnie ponad dwie piąte badanych⁷. Warto podkreślić, że od wielu lat nie zmienia się natomiast liczba okradzionych - los taki spotyka rokrocznie co dziesiątego Polaka.

Reforma samorządowa przeprowadzona w pierwszych latach transformacji przyniosła wyraźny spadek odsetka obywateli mających trudności z załatwieniem spraw urzędowych w miejscu zamieszkania, jednak od roku '93 sytuacja w tej dziedzinie się nie zmienia - jedna piąta respondentów nadal napotyka tego typu trudności.

---

⁶ Por. praca zbiorowa „Wartości, praca, zakupy... O stylach życia Polaków”, CBOS, Warszawa '97.

⁷ Por. komunikaty CBOS: „Obawy i niepokoje Polaków”, luty '97; „Akcja «Małolat» w opinii społecznej”, grudzień '97.

Od przełomowego roku '89 systematycznie malał odsetek osób, które pożyczaly pieniądze od znajomych, co było tłumaczone wzrostem zamożności i rosnącą popularnością kredytów bankowych. Obecnie jednak tendencja spadkowa tego zjawiska została zahamowana - w roku '97 co trzeci Polak zadłużył się u znajomych. Zahamowany został również obserwowany od trzech lat wzrost wyjazdów zagranicznych - w minionym roku, tak jak w poprzednim, za granicą był niemal co piąty Polak.

Tabela 3 w procentach

Czy w mijającym roku badani przynajmniej raz:	Wskazania badanych w latach							
	'88	'89	'90	'93	'94	'95	'96	'97
- zostali okradzeni	-	11	-	10	11	10	10	10
- nie czuli się bezpiecznie na ulicy	29	45	40	46	41	38	40	43
- brali udział w strajku, demonstracji	5	8	2	3	2	1	3	2
- mieli trudności z załatwieniem spraw w urzędzie gminnym	45	43	30	22	22	20	21	22
- kupili los na loterii	32	23	26	23	19	16	16	17
- pożyczyci pieniądze od znajomych	48	50	40	39	36	34	30	32
- wyjechali za granicę	-	-	-	13	11	14	18	18
- pracowali za granicą	-	-	-	-	-	-	3	3
- kupili coś atrakcyjnego, nie planowanego	-	-	-	-	-	-	41	39

Poczucie braku bezpieczeństwa osobistego na ulicy wyraźnie wzrasta wraz z wielkością miejsca zamieszkania - skarży się na nie 60% respondentów z największych miast, dwie piąte (39%) - z małych miast i ponad jedna czwarta (27%) mieszkańców wsi.

Wraz z wielkością miejsca zamieszkania wzrasta również odsetek osób, które w minionym roku napotykały trudności w załatwieniu spraw urzędowych w swojej miejscowości. W wielkich miastach, liczących ponad 500 tys. ludności, kłopoty tego rodzaju miał niemal co trzeci (31%) mieszkaniec. Widać więc, że środowiska miejskie, szczególnie te największe, stwarzają wprawdzie lepsze warunki do uczestnictwa w życiu kulturalnym (czytelnictwo książek, uczęszczanie do kina i teatru), a także do atrakcyjnego spędzania czasu

wraz z rodziną (bywanie w restauracji), jednocześnie jednak bardziej niż środowiska małopomieszczyckie i wiejskie komplikują swym mieszkańcom życie codzienne (więcej trudności z załatwianiem własnych spraw w urzędach oraz większe zagrożenie osobistego bezpieczeństwa).

O zaciąganiu pożyczek od znajomych decyduje z kolei przede wszystkim sytuacja materialna rodziny mierzona wysokością dochodów *per capita*⁸. W ubiegłym roku zadłużył się w ten sposób jedynie co piąty badany (19%) z grupy osiągających najwyższe dochody i niemal połowa (48%) spośród najuboższych (o dochodach poniżej 200 zł na osobę). Zdecydowanie najczęściej jednak pieniądze od znajomych pożyczali bezrobotni (57%).

Natomiast wydarzenia zazwyczaj korzystne - jak wyjazd za granicę czy nie planowane wcześniej, atrakcyjne zakupy - znacznie częściej były w minionym roku udziałem tych, którzy legitymują się wyższym wykształceniem, a także osiągają najwyższe dochody na osobę w rodzinie.

Tabela 4

w procentach

Cechy położenia społecznego	Czy w mijającym roku badani przynajmniej raz:	
	wyjechali za granicę	kupili coś atrakcyjnego, nie planowanego
Wykształcenie		
- podstawowe	7	16
- zawodowe	17	45
- średnie	24	48
- wyższe	37	61
Miesięczne dochody na jedną osobę w rodzinie		
- poniżej 200 zł	10	25
- od 201 do 325	14	38
- od 326 do 449	20	36
- od 450 do 599	22	44
- powyżej 599 zł	28	55

⁸ Por. komunikat CBOS „Oszczędności i pożyczki”, listopad '97.

JAKI BĘDZIE ROK '98

Prognozy na rok '98 w większości ocenianych dziedzin okazały się znacznie bardziej pesymistyczne niż przed rokiem. Dotyczy to przede wszystkim sytuacji rodzin - odsetek osób przewidujących jej pogorszenie wzrósł o 25 punktów, jednocześnie o 10 punktów zmalał odsetek prognozujących poprawę. Równie niekorzystnie kształtują się przewidywania odnoszące się do spraw osobistych (wzrost odsetka pesymistów o 21 punktów, spadek optymistów o 13 punktów). W obu tych dziedzinach - życia rodzinnego i osobistego - pesymizm Polaków równoważy się jednak z optymizmem, tzn. około jednej trzeciej społeczeństwa spodziewa się w roku '98 poprawy sytuacji i tyle samo przewiduje jej pogorszenie⁹.

Bardziej pesymistyczne niż rok temu są również przewidywania związane z ogólną sytuacją kraju oraz zakładów pracy respondentów. Odsetek badanych zapatrujących się pesymistycznie na sprawy Polski zwiększył się o 17 punktów, jednocześnie nieco ubyło (o 4 punkty) optymistów. Wzrósł także pesymizm (o 14 punktów) i zmalał optymizm (o 7 punktów) w przewidywaniu sytuacji w zakładach pracy respondentów. Należy jednak podkreślić, że badani, którzy spodziewają się, iż rok '98 będzie lepszy niż ubiegły dla Polski i dla ich zakładów pracy, nadal przeważają nad pesymistami.

W porównaniu z minionym rokiem najmniej zmieniły się prognozy dotyczące **sytuacji świata** w roku '98 (spadek odsetka optymistów o 5 punktów, wzrost pesymistów o 4 punkty), ponadto okazało się, że spośród wszystkich prognoz są one stosunkowo najbardziej optymistyczne. Pogorszenie się sytuacji w świecie w roku '98 przewiduje bowiem tylko co jedenasty Polak, podczas gdy jedna czwarta spodziewa się pogorszenia sytuacji w kraju i w swoich zakładach pracy, a co trzeci obawia się tego w sferze życia rodzinnego i osobistego. Warto podkreślić, że tak wysokiego poziomu pesymizmu nie notowaliśmy od roku '92, który był krytyczny, gdy chodzi o nastroje społeczne. U progu nowego roku wielu Polaków przeżywa więc niepokój o przyszłość swoją, swoich rodzin i kraju, należy jednak pamiętać, że mniej więcej jedna trzecia społeczeństwa rozpoczyna nowy rok z nadzieją na poprawę, a znaczna część liczy na to, że będzie on taki sam jak rok ubiegły.

---

⁹ W prognozach na rok '97 we wszystkich ocenianych dziedzinach zdecydowanie dominował optymizm.

Tabela 5

w procentach

Jaki będzie rok następny w sprawach:	Prognozy na rok:							
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
- osobistych								
lepszey	42	30	18	39	28	41	43	30
taki sam	20	28	28	34	39	34	32	28
gorszy	18	23	42	14	17	12	10	31
Trudno powiedzieć	19	18	12	13	16	13	15	12
- rodzinnych								
lepszey	41	29	16	37	25	39	40	30
taki sam	19	31	31	36	42	36	36	26
gorszy	19	22	41	14	16	10	8	33
Trudno powiedzieć	21	18	12	13	17	15	15	11
- zakładu pracy								
lepszey	32	24	16	33	32	39	39	32
taki sam	18	25	25	33	34	30	34	28
gorszy	21	29	42	19	14	13	10	24
Trudno powiedzieć	27	21	17	15	19	18	17	16
- kraju								
lepszey	44	35	21	44	33	41	41	37
taki sam	11	22	21	24	30	21	29	18
gorszy	18	19	40	12	12	16	8	25
Trudno powiedzieć	27	24	18	20	25	22	22	20
- świata								
lepszey	39	35	22	36	30	40	38	33
taki sam	13	25	24	25	29	24	31	28
gorszy	10	9	25	11	10	8	5	9
Trudno powiedzieć	37	31	29	28	31	28	26	29

Postawy wobec przyszłości silnie się wiążą z poglądami politycznymi. Obecnie największymi optymistami we wszystkich kwestiach są osoby sytuujące się na prawicy, natomiast najwyższy poziom pesymizmu odnotowujemy wśród badanych identyfikujących się z lewicą. W okresie rządów koalicji SLD-PSL sytuacja była dokładnie odwrotna - z optymizmem patrzyły w przyszłość głównie osoby o poglądach lewicowych, a zorientowanych prawicowo cechował większy pesymizm.

W dziedzinie **życia rodzinnego i osobistego** ogół badanych równie często przejawia postawy optymistyczne, co pesymistyczne. W pewnych grupach jednak optymiści wyraźnie przeważają nad pesymistami. Szczególnie widoczne jest to wśród osób o prawicowych poglądach politycznych, a także wśród badanych znajdujących się w najlepszym położeniu społecznym oraz wśród młodzieży, zwłaszcza uczącej się, i mieszkańców wielkich miast.

Zupełnie inaczej postrzegają przyszłość swych rodzin i swoją własną badani o lewicowych poglądach politycznych, a także znajdujący się w gorszym położeniu społecznym i materialnym - w ich postawach wyraźnie dominuje pesymizm. Do grupy tej można zaliczyć rolników i robotników niewykwalifikowanych, emerytów i rencistów, gospodynie domowe, osoby gorzej wykształcone (wykształcenie podstawowe i zawodowe) i źle sytuowane (o dochodach poniżej 326 zł na osobę), badanych w wieku średnim i starszych (45 lat i więcej), zamieszkałych w średnich i małych miastach oraz na wsi.

Jest zrozumiałe, że respondenci słabsi ekonomicznie, o gorszych kwalifikacjach zawodowych i mniejszych szansach na rynku pracy, starsi, samotni i chorzy, nie widzący perspektyw dla swoich gospodarstw rolnych, mieszkający w środowiskach, gdzie trudno o pracę, czują się szczególnie zagrożeni zapowiadanyymi przez rząd podwyżkami - stąd ich lęk przed tym, co przyniesie przyszłość. Z kolei identyfikacja z lewicą zapewne utrudnia badanym zrozumienie i akceptację programu obecnego rządu, rodzi obawy przed skutkami, jakie rządowe decyzje przyniosą w sferze życia osobistego i rodzinnego.

W przewidywaniach dotyczących sytuacji **w zakładach pracy** ogół badanych aktywnych zawodowo częściej przejawia postawy optymistyczne niż pesymizm. Pozytywne nastawienie w tej dziedzinie odnotowujemy w większości grup społeczno-demograficznych. Wyjątek stanowią badani o lewicowych poglądach politycznych oraz - co wymaga podkreślenia - rolnicy. Połowa (49%) rolników obawia się, że rok '98 będzie dla ich gospodarstw gorszy niż ubiegły, 16% nie oczekuje zmian i tylko 17% ma nadzieję na lepszą przyszłość. Rolnicy więc nie tylko wyjątkowo krytycznie oceniają sytuację swoich gospodarstw w roku '97, ale nie mają też nadziei na jej poprawę¹⁰.

Przyszłość **Polski** w roku '98 jest wprawdzie dla jednej piątej Polaków niewiadomą, mimo to prawie wszystkie grupy społeczne cechuje w tej kwestii przewaga postaw optymistycznych nad pesymistycznymi. Wyjątek stanowią badani o poglądach lewicowych, w których środowisku zdecydowanie dominuje (49% wskazań) opinia, że nowy rok będzie dla kraju gorszy niż ubiegły.

---

¹⁰ Por. komunikat CBOS „Nastroje społeczne w listopadzie”, grudzień '97.

Polacy ocenili rok '97 jako szczególnie korzystny dla swojego życia osobistego i rodzinnego. W ciągu ostatnich ośmiu lat, czyli od przełomowego dla Polski roku '89, nigdy te sfery życia nie uzyskały tak pozytywnych ocen. W tej sytuacji rządowa zapowiedź wprowadzenia od nowego roku podwyżek, które mogą odbić się na jakości życia ludzi, wywołała szczególny lęk przed utratą osiągniętego „dobrostanu” i wzrost pesymizmu społecznego. Przejawia się to w drastycznym pogorszeniu się, w porównaniu z rokiem '97, prognoz na rok '98 - nie tylko w sferze życia osobistego i rodzinnego, ale także w odniesieniu do sytuacji w zakładach pracy respondentów oraz ogólnie w kraju. Należy pamiętać, że wiele rodzin, tych najsłabszych społecznie i ekonomicznie, może odbierać zapowiedź podwyżek wręcz jako zagrożenie swojej egzystencji, stąd też wyjątkowo duży pesymizm tych środowisk. Szczególnie zwraca uwagę zła sytuacja psychospołeczna rolników, którzy - w porównaniu z innymi grupami osób aktywnych zawodowo - nie tylko najgorzej oceniają sytuację swoich gospodarstw w roku '97, ale także najczęściej nie mają nadziei na jej poprawę w roku '98.

Wiadomo jednak, że czekanie na mające nadejść niekorzystne dla nas wydarzenia wywołuje często większy stres niż realne zmierzenie się z nimi. Można więc przypuszczać, że wprowadzenie podwyżek i oswojenie się z nową sytuacją (przy założeniu, że najsłabsi uzyskają osłonę ze strony państwa) spowoduje ponowny wzrost optymizmu społecznego. Nie wydaje się jednak, by mogło się tak stać w środowisku rolników, gdyż załamanie się nastrojów wśród nich odnotowaliśmy już w listopadzie, a więc przed zapowiedzią podwyżek.

Tabela 1. Czy mógłby(mogłaby) Pan(i) powiedzieć, jaki był, najogólniej rzecz biorąc, 1997 rok? Czy był on dla Pana(i) osobiście:

(%)

	dobry	ani dobry, ani zły	zły	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	45	37	18	0	1065
Płeć					
Mężczyźni	47	36	17	0	504
Kobiety	43	37	20	0	561
Wiek					
do 24 lat	65	26	9	0	148
25-34	57	32	11	0	189
35-44	41	40	19	0	225
45-54	41	36	23	0	197
55-64	40	38	22	0	137
65 lat i więcej	28	47	24	1	169
Miejsce zamieszkania					
Wieś	37	42	21	0	395
Miasto do 20 tys.	46	38	15	1	127
od 21 do 100 tys.	49	33	19	0	226
101-500 tys.	51	34	14	1	179
501 tys.i więcej mieszk.	52	29	19	0	138
Region					
Północny	45	34	20	1	127
Zachodni	44	33	22	0	117
Środkowozachodni	42	43	15	0	143
Środkowy	46	35	19	0	188
Wschodni	43	37	20	0	131
Południowo-wschodni	36	43	20	0	175
Południowo-zachodni	56	30	14	0	183
Wykształcenie					
Podstawowe	26	49	25	1	319
Zasadnicze zawodowe	40	40	20	0	300
Średnie	60	27	13	0	350
Wyższe	72	21	7	0	96
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	80	14	6	0	73
Prac.umysł.niż.szczebla	70	22	8	0	96
Pracownicy fiz.- umysł.	70	18	12	0	72
Robotnicy wykwalifikowani	46	43	11	0	117
Robotnicy niewykwalifik.	32	44	24	0	51
Rolnicy	29	48	23	0	65
Prywatni przedsiębiorcy	68	27	5	0	45
Bierni zawodowo					
Renciści	25	43	31	1	131
Emeryci	34	45	21	0	218
Uczniowie i studenci	71	26	2	0	47
Bezrobotni	31	39	30	0	92
Gospodynie domowe i inni	27	45	28	0	55
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	68	23	9	0	105
Sektor państwowy	57	36	7	0	96
Sektor prywatny	59	30	12	0	254
Spółdzielczość	47	27	26	0	20
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 200 zł	28	46	27	0	213
201 - 325	30	43	26	0	189
326 - 449	45	38	17	0	166
450 - 599	59	31	10	0	136
Powyżej 599 zł	67	21	12	0	226
Ocena własnych war. mater.					
Złe	21	42	37	1	294
Średnie	39	47	14	0	494
Dobre	81	13	6	0	275
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	30	41	29	1	62
Raz w tygodniu	44	41	14	0	541
Kilka razy w miesiącu	40	37	23	0	129
Kilka razy w roku	52	29	19	0	240
W ogóle nie uczestniczy	50	25	26	0	92
Poglądy polityczne					
Lewica	48	33	19	0	216
Centrum	45	37	18	0	301
Prawica	52	33	15	0	324
Trudno powiedzieć	32	44	23	1	221

Tabela 2. Czy mógłby(mogłaby) Pan(i) powiedzieć, jaki był, najogólniej rzecz biorąc, 1997 rok? Czy był on dla Pana(i) rodziny:

(%)

	dobry	ani dobry, ani zły	zły	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	43	43	14	1	1052
Płeć					
Mężczyźni	46	41	13	0	498
Kobiety	40	44	15	1	553
Wiek					
do 24 lat	49	40	11	0	148
25-34	55	34	10	1	189
35-44	42	41	17	1	224
45-54	42	44	14	0	195
55-64	42	43	14	0	134
65 lat i więcej	24	54	18	4	162
Miejsce zamieszkania					
Wieś	33	49	18	1	389
Miasto do 20 tys.	43	44	12	2	126
od 21 do 100 tys.	49	38	12	1	223
101-500 tys.	51	36	12	1	177
501 tys.i więcej mieszk.	50	39	11	0	136
Region					
Północny	47	34	18	1	126
Zachodni	44	41	14	1	116
Środkowozachodni	37	53	9	0	139
Środkowy	44	41	14	1	186
Wschodni	36	43	20	0	129
Południowo-wschodni	32	52	14	1	175
Południowo-zachodni	56	34	10	1	181
Wykształcenie					
Podstawowe	25	53	20	2	309
Zasadnicze zawodowe	37	49	14	0	300
Średnie	55	33	11	1	347
Wyższe	72	23	5	0	95
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	76	21	4	0	73
Prac.umysł.niż.szczebla	64	28	7	1	96
Pracownicy fiz.- umysł.	67	20	14	0	72
Robotnicy wykwalifikowani	44	49	7	0	116
Robotnicy niewykwalifik.	26	53	21	0	51
Rolnicy	21	57	20	2	64
Prywatni przedsiębiorcy	72	24	5	0	45
Bierni zawodowo					
Renciści	26	54	19	1	127
Emeryci	31	50	16	2	211
Uczniowie i studenci	68	26	7	0	47
Bezrobotni	27	51	22	0	92
Gospodynie domowe i inni	29	46	25	0	55
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	60	29	9	1	104
Sektor państwowy	51	42	7	0	95
Sektor prywatny	58	33	10	0	254
Spółdzielczość	47	42	11	0	20
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 200 zł	25	50	24	1	213
201 - 325	29	51	20	1	187
326 - 449	43	44	11	3	164
450 - 599	55	39	6	0	133
Powyżej 599 zł	69	24	7	0	220
Ocena własnych war. mater.					
Złe	21	45	33	1	291
Średnie	36	55	8	1	487
Dobre	77	18	4	0	272
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	30	47	17	5	61
Raz w tygodniu	40	49	11	0	534
Kilka razy w miesiącu	34	45	20	1	127
Kilka razy w roku	54	29	16	1	238
W ogóle nie uczestniczy	48	34	18	1	92
Poglądy polityczne					
Lewica	46	35	17	1	214
Centrum	43	46	11	0	300
Prawica	50	38	12	0	319
Trudno powiedzieć	28	52	17	3	217

Tabela 3. Czy mógłby(mogłaby) Pan(i) powiedzieć, jaki był, najogólniej rzecz biorąc, 1997 rok? Czy był on dla Pana(i) zakładem pracy:

(%)

	dobry	ani dobry, ani zły	zły	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	42	32	22	4	543
Płeć					
Mężczyźni	45	34	18	3	305
Kobiety	38	29	27	5	239
Wiek					
do 24 lat	48	30	16	6	65
25-34	45	34	15	6	140
35-44	42	31	24	2	175
45-54	38	27	32	2	127
55-64	40	48	12	0	26
65 lat i więcej	10	51	16	23	10
Miejsce zamieszkania					
Wieś	33	39	25	3	176
Miasto do 20 tys.	48	29	18	6	69
od 21 do 100 tys.	41	32	24	2	126
101-500 tys.	52	23	20	4	95
501 tys.i więcej mieszk.	47	29	18	6	77
Region					
Północny	54	19	22	5	56
Zachodni	51	30	18	1	65
Środkowo-zachodni	42	33	21	5	67
Środkowy	34	36	25	5	95
Wschodni	35	48	17	0	67
Południowo-wschodni	36	30	27	7	88
Południowo-zachodni	48	28	22	2	106
Wykształcenie					
Podstawowe	31	32	29	9	74
Zasadnicze zawodowe	44	31	23	2	180
Średnie	41	33	21	4	218
Wyższe	52	32	15	1	71
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	44	33	17	6	73
Prac.umysł.niż.szczebla	44	27	27	2	95
Pracownicy fiz.- umysł.	53	28	19	0	70
Robotnicy wykwalifikowani	42	33	22	2	114
Robotnicy niewykwalifik.	40	30	18	11	49
Rolnicy	16	37	45	2	57
Prywatni przedsiębiorcy	66	28	4	2	42
Bierni zawodowo					
Renciści	29	34	24	13	12
Emeryci	19	58	12	10	19
Uczniowie i studenci	58	42	0	0	6
Bezrobotni	100	0	0	0	1
Gospodynie domowe i inni	40	16	45	0	4
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	32	37	29	3	104
Sektor państwowy	53	25	22	0	95
Sektor prywatny	49	33	13	4	243
Spółdzielczość	53	19	28	0	20
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 200 zł	36	35	25	4	93
201 - 325	40	35	20	4	89
326 - 449	34	43	21	2	81
450 - 599	50	26	17	7	70
Powyżej 599 zł	53	26	21	0	140
Ocena własnych war. mater.					
Złe	32	28	36	4	112
Średnie	33	38	24	5	257
Dobre	62	26	10	2	173
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	43	21	13	23	18
Raz w tygodniu	38	38	22	1	278
Kilka razy w miesiącu	42	25	27	6	59
Kilka razy w roku	47	27	22	4	144
W ogóle nie uczestniczy	50	24	19	7	44
Poglądy polityczne					
Lewica	40	36	23	1	109
Centrum	37	30	28	5	175
Prawica	52	31	16	1	178
Trudno powiedzieć	36	35	20	9	82

Tabela 4. Czy mógłby(mogłaby) Pan(i) powiedzieć, jaki był, najogólniej rzecz biorąc, 1997 rok? Czy był on dla Polski:

(%)

	dobry	ani dobry, ani zły	zły	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	31	39	21	9	1064
Płeć					
Mężczyźni	36	37	20	6	503
Kobiety	26	40	22	12	561
Wiek					
do 24 lat	28	49	14	9	148
25-34	34	39	18	9	189
35-44	33	38	22	7	225
45-54	39	33	22	6	197
55-64	29	41	27	3	136
65 lat i więcej	21	34	24	21	169
Miejsce zamieszkania					
Wieś	25	37	25	13	394
Miasto do 20 tys.	32	38	22	8	127
od 21 do 100 tys.	30	40	22	7	226
101-500 tys.	36	39	19	5	179
501 tys.i więcej mieszk.	42	41	11	7	138
Region					
Północny	35	36	20	9	127
Zachodni	33	33	28	6	117
Środkowozachodni	33	36	20	11	143
Środkowy	30	43	16	11	188
Wschodni	26	45	23	6	131
Południowo-wschodni	27	35	26	12	176
Południowo-zachodni	34	40	19	7	183
Wykształcenie					
Podstawowe	19	33	30	18	319
Zasadnicze zawodowe	26	44	21	9	300
Średnie	39	43	15	3	349
Wyższe	57	24	17	2	96
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	54	32	12	2	73
Prac.umysł.niż.szczebla	52	32	9	7	96
Pracownicy fiz.- umysł.	38	43	18	2	72
Robotnicy wykwalifikowani	36	38	19	7	117
Robotnicy niewykwalifik.	17	50	15	18	51
Rolnicy	11	46	26	17	65
Prywatni przedsiębiorcy	53	35	12	0	45
Bierni zawodowo					
Renciści	26	35	27	12	131
Emeryci	24	37	27	13	217
Uczniowie i studenci	25	57	11	7	47
Bezrobotni	20	41	30	8	92
Gospodynie domowe i inni	27	35	30	9	55
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	46	42	11	1	105
Sektor państwowy	44	35	16	6	96
Sektor prywatny	41	37	15	7	254
Spółdzielczość	20	54	26	0	20
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 200 zł	18	40	28	14	213
201 - 325	23	46	26	6	189
326 - 449	36	36	19	9	166
450 - 599	36	41	17	6	135
Powyżej 599 zł	49	30	17	3	226
Ocena własnych war. mater.					
Złe	20	37	33	9	294
Średnie	26	45	19	10	493
Dobre	52	30	12	7	275
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	29	41	10	20	62
Raz w tygodniu	30	35	26	9	541
Kilka razy w miesiącu	25	41	19	14	129
Kilka razy w roku	34	44	16	5	239
W ogóle nie uczestniczy	35	38	20	7	92
Poglądy polityczne					
Lewica	33	40	25	1	215
Centrum	26	46	20	8	301
Prawica	43	33	21	4	324
Trudno powiedzieć	19	35	20	26	221

Tabela 5. Czy w mijającym roku przeczytał(a) Pan(i) książkę dla przyjemności?
1 - Tak, wiele razy; 2 - Tak, kilka razy; 3 - Tylko raz

	(%)				Liczba osób
	1	2	3	Nie	
Ogółem	21	29	9	41	1065
Płeć					
Mężczyźni	15	27	10	47	504
Kobiety	27	30	7	36	561
Wiek					
do 24 lat	23	37	8	32	148
25-34	17	40	12	32	189
35-44	26	27	10	38	225
45-54	23	24	11	42	197
55-64	26	27	4	44	137
65 lat i więcej	12	20	6	62	169
Miejsce zamieszkania					
Wieś	10	25	8	57	395
Miasto do 20 tys.	20	33	10	36	127
od 21 do 100 tys.	23	30	13	35	226
101-500 tys.	33	32	6	29	179
501 tys.i więcej mieszk.	36	31	6	27	138
Region					
Północny	29	29	6	36	127
Zachodni	20	28	12	39	117
Środkowozachodni	20	26	7	46	143
Środkowy	23	32	8	37	188
Wschodni	14	32	13	41	131
Południowo-wschodni	16	28	4	52	176
Południowo-zachodni	25	27	12	36	183
Wykształcenie					
Podstawowe	9	17	7	67	319
Zasadnicze zawodowe	15	27	12	47	300
Średnie	33	39	7	21	350
Wyższe	39	40	11	10	96
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier.,inteligencja	40	39	11	9	73
Prac.umysł.niż.szczębla	26	48	8	18	96
Pracownicy fiz.- umysł.	34	28	6	33	72
Robotnicy wykwalifikowani	13	19	21	48	117
Robotnicy niewykwalifik.	14	24	9	53	51
Rolnicy	11	11	10	69	65
Prywatni przedsiębiorcy	18	39	13	31	45
Bierni zawodowo					
Renciści	16	27	6	50	131
Emeryci	17	23	5	55	218
Uczniowie i studenci	35	49	3	14	47
Bezrobotni	25	26	7	42	92
Gospodynie domowe i inni	17	34	10	38	55
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	35	38	8	19	105
Sektor państwowy	17	39	7	36	96
Sektor prywatny	22	25	15	38	254
Spółdzielczość	26	18	0	56	20
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 200 zł	10	25	5	60	213
201 - 325	18	28	12	42	189
326 - 449	21	27	8	44	166
450 - 599	27	31	10	32	136
Powyżej 599 zł	34	38	9	19	226
Ocena własnych war. mater.					
Złe	16	27	8	49	294
Średnie	21	29	7	43	494
Dobre	25	31	13	31	275
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	21	33	6	40	62
Raz w tygodniu	15	30	10	45	541
Kilka razy w miesiącu	23	27	8	42	129
Kilka razy w roku	26	27	9	38	240
W ogóle nie uczestniczy	41	24	6	30	92
Poglądy polityczne					
Lewica	27	26	7	40	216
Centrum	20	32	10	39	301
Prawica	24	34	10	32	324
Trudno powiedzieć	13	20	7	59	221

Tabela 6. Czy w mijającym roku był(a) Pan(i) w kinie? 1 - Tak, wiele razy;
2 - Tak, kilka razy; 3 - Tylko raz

	(%)				
	1	2	3	Nie	Liczba osób
Ogółem	5	13	7	75	1065
Płeć					
Mężczyźni	7	13	7	73	504
Kobiety	4	13	6	77	561
Wiek					
do 24 lat	25	30	8	37	148
25-34	5	18	11	65	189
35-44	2	13	6	78	225
45-54	1	10	9	80	197
55-64	1	4	5	90	137
65 lat i więcej	1	2	1	97	169
Miejsce zamieszkania					
Wieś	4	6	4	86	395
Miasto do 20 tys.	7	11	6	76	127
od 21 do 100 tys.	5	21	6	68	226
101-500 tys.	3	18	10	69	179
501 tys.i więcej mieszk.	11	14	11	63	138
Region					
Północny	5	13	3	79	127
Zachodni	4	13	6	77	117
Środkowozachodni	6	10	7	77	143
Środkowy	9	15	10	67	188
Wschodni	4	10	8	77	131
Południowo-wschodni	3	12	8	83	176
Południowo-zachodni	6	16	10	68	183
Wykształcenie					
Podstawowe	2	5	2	91	319
Zasadnicze zawodowe	3	9	8	79	300
Średnie	10	18	8	64	350
Wyższe	6	32	13	48	96
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier.,inteligencja	8	37	12	44	73
Prac.umysł.niż.szczębla	8	17	6	68	96
Pracownicy fiz.- umysł.	5	19	9	68	72
Robotnicy wykwalifikowani	4	14	13	69	117
Robotnicy niewykwalifik.	6	17	8	69	51
Rolnicy	2	0	4	94	65
Prywatni przedsiębiorcy	14	25	12	50	45
Bierni zawodowo					
Renciści	0	4	3	93	131
Emeryci	1	3	3	93	218
Uczniowie i studenci	40	40	9	11	47
Bezrobotni	3	12	8	77	92
Gospodynie domowe i inni	0	5	6	89	55
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	8	21	10	61	105
Sektor państwowy	2	14	7	78	96
Sektor prywatny	7	22	11	60	254
Spółdzielczość	0	19	6	74	20
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 200 zł	3	5	4	88	213
201 - 325	4	11	5	80	189
326 - 449	5	14	9	72	166
450 - 599	7	9	7	78	136
Powyżej 599 zł	8	18	10	64	226
Ocena własnych war. mater.					
Złe	2	9	5	84	294
Średnie	5	12	6	77	494
Dobre	10	18	10	61	275
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	6	10	5	79	62
Raz w tygodniu	3	9	6	82	541
Kilka razy w miesiącu	2	18	6	73	129
Kilka razy w roku	10	15	9	66	240
W ogóle nie uczestniczy	12	22	7	59	92
Poglądy polityczne					
Lewica	7	12	6	75	216
Centrum	8	11	6	74	301
Prawica	4	17	8	72	324
Trudno powiedzieć	2	10	7	81	221

Tabela 7. Jak Pan(i) uważa, jak będzie w 1998 roku? Czy dla Pana(i) osobiście będzie on:

(%)

	lepszy niż '97	taki sam	gorszy	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	30	28	31	12	1063
Płeć					
Mężczyźni	31	25	34	9	504
Kobiety	29	30	27	14	559
Wiek					
do 24 lat	49	17	21	13	148
25-34	40	29	22	9	189
35-44	37	28	27	8	224
45-54	23	27	42	8	197
55-64	16	28	42	14	137
65 lat i więcej	12	35	32	21	168
Miejsce zamieszkania					
Wieś	25	30	29	17	395
Miasto do 20 tys.	25	33	35	8	127
od 21 do 100 tys.	32	27	30	11	226
101-500 tys.	36	27	29	8	176
501 tys.i więcej mieszk.	42	16	34	7	138
Region					
Północny	32	34	19	14	125
Zachodni	32	28	34	6	117
Środkowozachodni	24	27	32	16	143
Środkowy	38	18	30	15	188
Wschodni	29	26	40	5	131
Południowo-wschodni	26	27	31	16	176
Południowo-zachodni	30	35	28	7	182
Wykształcenie					
Podstawowe	19	27	35	20	316
Zasadnicze zawodowe	27	27	36	10	300
Średnie	39	29	24	7	350
Wyższe	46	27	23	3	96
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	52	26	18	4	73
Prac.umysł.niż.szczebla	41	31	24	5	96
Pracownicy fiz.- umysł.	43	31	26	0	72
Robotnicy wykwalifikowani	31	26	32	11	117
Robotnicy niewykwalifik.	22	28	39	11	51
Rolnicy	17	26	36	21	65
Prywatni przedsiębiorcy	53	25	15	7	45
Bierni zawodowo					
Renciści	21	27	37	15	131
Emeryci	13	33	39	15	216
Uczniowie i studenci	53	24	15	9	47
Bezrobotni	36	21	29	14	92
Gospodynie domowe i inni	28	21	32	19	54
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	43	29	24	4	105
Sektor państwowy	38	27	31	5	96
Sektor prywatny	38	26	27	9	254
Spółdzielczość	22	13	48	17	20
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 200 zł	23	26	34	17	213
201 - 325	26	22	44	7	188
326 - 449	29	34	24	14	164
450 - 599	36	28	30	7	136
Powyżej 599 zł	37	29	27	6	226
Ocena własnych war. mater.					
Złe	22	24	42	12	293
Średnie	28	27	30	15	493
Dobre	43	33	19	6	275
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	15	38	26	20	61
Raz w tygodniu	30	29	30	12	540
Kilka razy w miesiącu	27	25	29	19	129
Kilka razy w roku	34	26	34	7	240
W ogóle nie uczestniczy	37	23	32	8	92
Poglądy polityczne					
Lewica	25	23	46	6	216
Centrum	27	34	29	10	301
Prawica	42	29	23	6	324
Trudno powiedzieć	22	21	29	28	220

Tabela 8. Jak Pan(i) uważa, jak będzie w 1998 roku? Czy dla Pana(i) rodziny będzie on:

	(%)				
	lepszy niż '97	taki sam	gorszy	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	30	26	33	11	1050
Płeć					
Mężczyźni	31	24	35	10	498
Kobiety	28	28	31	12	552
Wiek					
do 24 lat	42	22	27	9	148
25-34	39	26	25	10	189
35-44	34	29	29	8	224
45-54	26	23	44	7	195
55-64	20	23	46	11	134
65 lat i więcej	14	33	30	23	160
Miejsce zamieszkania					
Wieś	26	30	30	15	389
Miasto do 20 tys.	22	29	40	9	126
od 21 do 100 tys.	30	26	36	8	223
101-500 tys.	34	26	32	8	176
501 tys. i więcej mieszk.	43	15	32	10	136
Region					
Północny	30	38	21	10	124
Zachodni	32	26	35	7	116
Środkowozachodni	21	22	40	17	139
Środkowy	35	21	30	15	186
Wschodni	31	25	40	4	129
Południowo-wschodni	25	26	34	15	175
Południowo-zachodni	34	27	33	6	181
Wykształcenie					
Podstawowe	18	26	36	19	307
Zasadnicze zawodowe	30	24	37	9	300
Średnie	36	28	29	7	347
Wyższe	43	27	25	5	95
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	47	28	22	3	73
Prac. umysł. niż. szczebla	35	26	35	5	96
Pracownicy fiz.- umysł.	38	33	29	1	72
Robotnicy wykwalifikowani	38	20	32	10	116
Robotnicy niewykwalifik.	26	30	33	11	51
Rolnicy	23	26	36	15	64
Prywatni przedsiębiorcy	40	30	19	11	45
Bierni zawodowo					
Renciści	23	27	35	15	127
Emeryci	16	27	40	16	209
Uczniowie i studenci	37	41	20	2	47
Bezrobotni	33	18	35	15	92
Gospodynie domowe i inni	27	21	37	15	55
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	37	28	32	3	104
Sektor państwowy	43	23	28	6	95
Sektor prywatny	38	24	29	9	254
Spółdzielczość	15	13	55	16	20
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 200 zł	24	25	33	17	213
201 - 325	25	21	47	7	187
326 - 449	27	32	31	10	162
450 - 599	35	23	36	6	133
Powyżej 599 zł	39	27	27	7	220
Ocena własnych war. mater.					
Złe	21	23	44	12	289
Średnie	28	26	32	14	487
Dobre	43	30	22	5	272
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	13	42	27	18	59
Raz w tygodniu	30	27	34	9	534
Kilka razy w miesiącu	26	20	31	23	127
Kilka razy w roku	33	27	33	7	238
W ogóle nie uczestniczy	32	20	37	11	92
Poglądy polityczne					
Lewica	23	23	49	5	214
Centrum	26	35	31	8	300
Prawica	44	24	25	8	319
Trudno powiedzieć	21	22	32	26	217

Tabela 9. Jak Pan(i) uważa, jak będzie w 1998 roku? Czy dla Pana(i) zakładu pracy będzie on:

(%)

	lepszy niż '97	taki sam	gorszy	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	32	28	24	16	553
Płeć					
Mężczyźni	35	27	22	16	311
Kobiety	29	28	27	16	242
Wiek					
do 24 lat	42	21	13	24	66
25-34	34	36	20	10	140
35-44	37	27	23	13	177
45-54	25	23	37	14	127
55-64	21	26	17	36	30
65 lat i więcej	4	30	16	50	13
Miejsce zamieszkania					
Wieś	28	25	27	20	187
Miasto do 20 tys.	29	36	22	14	69
od 21 do 100 tys.	38	27	24	10	124
101-500 tys.	31	27	26	16	95
501 tys. i więcej mieszk.	39	28	17	15	78
Region					
Północny	38	26	18	17	57
Zachodni	42	28	24	6	66
Środkowo-zachodni	21	25	31	23	69
Środkowy	31	24	26	20	95
Wschodni	31	30	34	6	67
Południowo-wschodni	31	24	24	20	92
Południowo-zachodni	35	35	14	16	106
Wykształcenie					
Podstawowe	26	18	26	30	81
Zasadnicze zawodowe	27	27	31	14	182
Średnie	38	30	18	14	218
Wyższe	36	32	21	11	71
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	33	35	20	13	73
Prac. umysł. niż. szczebla	41	26	25	8	95
Pracownicy fiz.- umysł.	37	35	21	7	70
Robotnicy wykwalifikowani	34	27	25	14	114
Robotnicy niewykwalifik.	19	29	19	33	50
Rolnicy	17	16	49	18	57
Prywatni przedsiębiorcy	44	30	19	8	42
Bierni zawodowo					
Renciści	38	23	19	20	14
Emeryci	9	31	14	46	23
Uczniowie i studenci	58	27	0	15	6
Bezrobotni	53	0	0	47	3
Gospodynie domowe i inni	12	0	0	88	5
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	27	36	28	10	104
Sektor państwowy	41	25	17	17	96
Sektor prywatny	38	27	21	14	243
Spółdzielczość	19	20	45	16	20
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 200 zł	23	19	27	32	100
201 - 325	30	31	29	11	90
326 - 449	31	35	19	15	81
450 - 599	38	29	25	8	71
Powyżej 599 zł	37	28	24	10	139
Ocena własnych war. mater.					
Złe	25	22	33	21	116
Średnie	29	25	28	19	260
Dobre	43	36	13	7	176
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	29	35	17	19	18
Raz w tygodniu	30	29	24	17	282
Kilka razy w miesiącu	35	19	23	23	60
Kilka razy w roku	35	29	26	11	146
W ogóle nie uczestniczy	37	26	20	17	46
Poglądy polityczne					
Lewica	25	28	38	9	111
Centrum	28	28	26	18	175
Prawica	43	29	19	10	180
Trudno powiedzieć	31	25	12	32	86

Tabela 10. Jak Pan(i) uważa, jak będzie w 1998 roku? Czy dla Polski będzie on:

	(%)				
	lepsz niż '97	taki sam	gorszy	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	37	18	25	20	1063
Płeć					
Mężczyźni	39	17	27	17	504
Kobiety	36	20	22	22	560
Wiek					
do 24 lat	49	17	13	21	148
25-34	37	20	29	14	189
35-44	41	18	23	17	225
45-54	40	17	29	15	197
55-64	27	18	35	20	137
65 lat i więcej	27	18	20	35	168
Miejsce zamieszkania					
Wieś	34	20	20	27	395
Miasto do 20 tys.	30	22	33	15	127
od 21 do 100 tys.	40	16	28	16	226
101-500 tys.	43	15	26	17	177
501 tys. i więcej mieszk.	43	17	24	16	138
Region					
Północny	36	21	24	19	125
Zachodni	39	16	35	10	117
Środkowozachodni	31	9	27	33	143
Środkowy	41	17	20	22	188
Wschodni	39	20	27	14	131
Południowo-wschodni	31	24	20	25	176
Południowo-zachodni	43	19	25	13	183
Wykształcenie					
Podstawowe	26	19	21	34	317
Zasadnicze zawodowe	38	19	25	19	300
Średnie	44	18	26	12	350
Wyższe	45	12	35	7	96
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	43	14	34	9	73
Prac. umysł. niż. szczebla	47	17	26	10	96
Pracownicy fiz. - umysł.	53	18	24	6	72
Robotnicy wykwalifikowani	37	19	24	19	117
Robotnicy niewykwalifik.	32	16	28	23	51
Rolnicy	32	24	16	28	65
Prywatni przedsiębiorcy	50	21	16	13	45
Bierni zawodowo					
Renciści	31	21	25	23	131
Emeryci	25	18	29	29	216
Uczniowie i studenci	47	16	17	20	47
Bezrobotni	37	18	26	20	92
Gospodynie domowe i inni	43	16	17	23	55
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	45	20	25	9	105
Sektor państwowy	50	11	25	14	96
Sektor prywatny	43	17	25	15	254
Spółdzielczość	8	18	47	27	20
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 200 zł	28	20	23	28	213
201 - 325 zł	35	19	31	15	189
326 - 449 zł	38	19	25	19	164
450 - 599 zł	45	16	20	19	136
Powyżej 599 zł	44	17	28	12	226
Ocena własnych war. mater.					
Złe	31	19	30	21	293
Średnie	34	18	24	23	494
Dobre	49	17	21	13	275
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	36	19	12	33	61
Raz w tygodniu	41	19	21	19	541
Kilka razy w miesiącu	28	14	30	28	129
Kilka razy w roku	38	16	30	16	240
W ogóle nie uczestniczy	26	24	35	15	92
Poglądy polityczne					
Lewica	23	17	49	11	216
Centrum	38	23	20	19	301
Prawica	57	18	14	11	324
Trudno powiedzieć	21	14	23	43	221